

ECT aktualitātes: 2023. gada septembris

A. Lielās palātas nolēmumi

1. [Yüksel Yalçınkaya v. Türkiye](#)

Pieteikums Nr. 15669/20, 2023. gada 26. septembris

Notiesāšana par terorismu, balstoties vienīgi uz to, ka persona lietojusi aplikāciju, kas paredzēta šifrētu ziņojumu sūtīšanai, un bijusi arodbiedrības un nevalstiskas organizācijas biedrs, pārkāpj aizliegumu sodīt bez likuma, tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz biedrošanās brīvību

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-227636>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/?i=002-14187>

Preses relīze (angļu val.): [Grand Chamber judgment Yüksel Yalçınkaya v. Türkiye - systemic problem of convictions for terrorism offences based on use of ByLock messaging application.pdf](#)

Pieteicējs ir skolotājs, kurš tika notiesāts par dalību teroristiskā organizācijā FETÖ/PDY (Fetullahist Terror Organisation/ Parallel State Structure) jeb Gulena kustībā, kas tiek vainota Turcijas 2016. gada apvērsuma mēģinājumā. Notiesājošais spriedums balstījās uz pierādījumiem par to, ka pieteicējs lietojis aplikāciju ByLock, kas ļauj nosūtīt šifrētus ziņojumus. Kā papildu pierādījums tam, ka pieteicējs darbojies teroristiskā organizācijā, tika norādīts tas, ka pieteicējam bija konts konkrētā bankā un ka viņš bija arodbiedrības un nevalstiskas organizācijas (skolotāju asociācijas) biedrs. Pieteicēja galvenās sūdzības ECT bija par tiesībām uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6. pants), sodīšanas nepieļaujamību bez likuma (Konvencijas 7. pants) un tiesībām uz biedrošanās brīvību (Konvencijas 11. pants).

Turcijas valdība visupirms norādīja, ka pēc valsts apvērsuma mēģinājuma tā bija iesniegusi deklarāciju atbilstoši Konvencijas 15. pantam par atkāpšanos no Konvencijā garantēto tiesību nodrošināšanas. ECT atbildēja, ka atkāpes no Konvencijas 7. panta nav pieļaujamas, savukārt attiecībā uz pārējām normām jāvērtē, vai konkrētās darbības ir bijušas stingri nepieciešamas situācijas ārkārtējā rakstura dēļ (*strictly required by the exigencies of the situation*).

Vērtējot sūdzību par sodīšanas nepieļaujamību bez likuma, ECT norādīja, ka Turcijas Krimināllikums dalību teroristiskā organizācijā definēja skaidri, citstarp prasot saistību starp personas darbībām un teroristisko organizāciju, apzināšanos, ka organizācija veic noziedzīgu darbību un sevišķu nolūku teroristiskās organizācijas mērķu sasniegšanai. Notiesāšana bija iespējama tikai tad, ja apsūdzētais bija “apzināti un labprātīgi darbojies teroristiskās organizācijas hierarhiskajā struktūrā, atbalstot tās mērķus”. Tomēr ECT uzsvēra, ka skaidra nozieguma definīcija pati par sevi nebija pietiekama Konvencijas 7. panta nosacījumu izpildei. Nacionālajām tiesām bija arī jārikojas atbilstoši likumam, neapejot to ar interpretācijas palīdzību. Konkrētajā gadījumā tiesas, piemērojot nacionālo likumu, bija vienādojušas ByLock aplikācijas lietošanu ar apzinātu un labprātīgu darbību teroristiskā organizācijā, neatkarīgi no sūtīto ziņojumu satura vai adresāta. Tiesas nebija nodibinājušas noziedzīgā nodarījuma elementus, bet bija

radījušas automātisku vainas prezumpciju, balstoties vienīgi uz šīs aplikācijas lietošanas faktu. Tādējādi konkrētā noziedzīgā nodarījuma saturs tika izplests pāri robežām, kuras pieteicējs būtu varējis prognozēt, kas nonāca pretrunā ar Konvencijas 7. pantā ietverto aizliegumu sodīt bez likumīga pamata.

Saistībā ar sūdzību par tiesībām uz taisnīgu tiesa ECT norādīja, ka pieteicējam nebija dota iespēja apstrīdēt pierādījumus – notiesāšanai izšķirošie ByLock izejas dati viņam nebija uzrādīti. Tāpat viņam nebija dota iespēja izteikt komentārus par atšifrētajiem ziņojumiem, kas viņam būtu ļāvis apstrīdēt secinājumus, kas bija izdarīti no aplikācijas lietošanas fakta. Pieteicēja lūgums izejas datus nodot neatkarīgai izpētei bija ignorēts, un uz vairākiem nozīmīgiem viņa iebildumiem tiesa nebija atbildējusi, ieskaitot viņa argumentu, ka apmēram divus gadus ByLock aplikācija bija publiski pieejama. Tas sasaistās ar tiesas secinājumu, ka šo aplikāciju varēja izmantot vienīgi teroristiskās organizācijas FETÖ/PDY dalībnieki. Šie trūkumi pieteicējam bija lieguši tiesības uz taisnīgu tiesu pēc būtības, turklāt neviena tiesa nebija pamatojusi, ka šis garantiju trūkums būtu saistāms ar ārkārtas situāciju un atkāpšanos no Konvencijā garantēto tiesību nodrošināšanas atbilstoši Konvencijas 15. pantam. Pieteicēja tiesību ierobežojumus nevarēja vērtēt kā stingri nepieciešamus situācijas ārkārtējā rakstura dēļ, līdz ar to ECT konstatēja arī tiesību uz taisnīgu tiesu (Konvencijas 6. pants) pārkāpumu.

Tālākajā analizē ECT ņēma vērā to, ka pieteicēja notiesāšana bija daļēji pamatota arī ar viņa dalību arodbiedrībā un nevalstiskā organizācijā. Pēc 2016. gada apvērsuma mēģinājuma minētās organizācijas bija likvidētas, pamatojoties uz to, ka tās bija radījušas apdraudējumu valsts drošībai un bija saistītas ar teroristisko organizāciju FETÖ/PDY. ECT norādīja, ka darbības, kas pirmšķietami ietilpst Konvencijas 11. panta saturā, bauda tiesiskuma prezumpciju (*presumption of legality*), ko nacionālās iestādes tomēr var atspēkot. Tomēr šajā lietā nacionālās tiesas nebija vērtējušas, kas bija bijis šo organizāciju likvidēšanas pamatā, un to, vai pieteicēja dalība šajās organizācijās bijusi saistīta ar mudinājumiem uz vardarbību vai vērsanos pret demokrātiskas sabiedrības pamatiem. Līdz ar to ECT secināja, ka pieteicēja tiesību uz biedrošanās brīvību ierobežojums nebija balstīts uz likumu. Turklāt nedz tiesas, nedz valdība nebija paskaidrojušas, kā atsaukšanās uz dalību arodbiedrībā un nevalstiskā organizācijā būtu saistāma ar ārkārtas situāciju un atkāpšanos no Konvencijā garantēto tiesību nodrošināšanas atbilstoši Konvencijas 15. pantam. Līdz ar to pieteicēja notiesāšana radīja arī Konvencijas 11. pantā garantēto tiesību uz biedrošanās brīvību pārkāpumu.

ECT norādīja arī to, ka tās izskatīšanā atradās apmēram 8000 līdzīgu sūdzību, un Turcijas iestādes bija identificējušas 100 000 ByLock aplikācijas lietotājus. Tā kā šīs aplikācijas lietošanas fakta konstatēšana pati par sevi ļāva personu notiesāt par terorismu, potenciāli tiesā varētu tikt iesniegts liels skaits līdzīgu sūdzību. ECT uzsvēra, ka konstatētās problēmas bija sistēmiskas, tādēļ atbilstoši Konvencijas 46. pantam Turcijai bija pienākums veikt vispārīgus pasākumus, lai mainītu nacionālo tiesu pieeju attiecībā uz pierādījumiem, kas saistīti ar ByLock aplikācijas lietošanu.

B. Būtiskākie palātu nolēmumi

2. [Kovačević v. Bosnia and Herzegovina](#)

Pieteikums Nr. 43651/22, 2023. gada 29. augusts

Bosnijas un Hercegovinas konstitucionālā sistēma, kurā atsevišķos valsts varas orgānos pozīcijas ir sadalītas starp trim valsts galvenajām etniskajām grupām, ir pretrunā diskriminācijas aizlieguma principam

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226386>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14163>

Preses relīze (angļu val.): [Judgment Kovacevic v. Bosnia and Herzegovina - Elections undemocratic in Bosnia and Herzegovina since main ethnic groups enjoy a privileged position](#)

Lietā aplūkota Bosnijas un Hercegovinas konstitucionālā uzbūve, kur valsts varas galvenajos orgānos atbilstoši Deitonas miera līgumam pozīcijas ir sadalītas starp “valsti veidojošajām tautām” (*constituent peoples*) – bosniešiem, horvātiem un serbiem. ECT lietā “[Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina](#)” (Lielās palātas 2009. gada 22. spriedums, pieteikumi Nr. 27996/06 u.c.) jau konstatēja, ka šī sistēma pārkāpj mazākumtautību pārstāvju tiesības (pietecēji bija romu un ebreju tautības pārstāvji), jo etniskās piederības dēļ liedz tiem kandidēt vēlēšanās uz parlamenta augstāko palātu (*House of Peoples*) un uz prezidenta amatu.

Savukārt šajā lietā pieteicējs ir vēlētājs, kurš sūdzas par to, ka dēļ etniskajiem un teritoriālajiem ierobežojumiem parlamenta un prezidentālajās vēlēšanās viņam nav iespējas balsot atbilstoši savai politiskajai pārliecībai.

ECT norādīja, ka tā apzinās vēsturisko kontekstu, kur brutāla konflikta izbeigšanai iespējams arī bija nepieciešams noteikt īpašas tiesības “valsti veidojošajām tautām”. Šādu tiesību piešķiršana parlamenta augstākajā palātā, iespējams, arī būtu pieļaujama, ja šī orgāna pilnvaras būtu aprobežotas ar jautājumiem, kas skar “valsti veidojošo tautu” nacionālās intereses. Tomēr parlamenta augstākā palāta ir pilnvarota apstiprināt visus tiesību aktus, tādēļ tur jābūt pārstāvētiem visiem sabiedrības slāņiem. Pašreizējā konstitucionālā uzbūve radīja situāciju, kurā etniskajiem apsvērumiem bija lielāka nozīme nekā politiskajiem, ekonomiskajiem, sociālajiem, filozofiskajiem un citiem. ECT uzsvēra, ka šāda sistēma etnisko šķelšanos tikai padziļināja un vienlaikus grāva vēlēšanu demokrātisko raksturu.

ECT arī norādīja, ka vēlēšanu sistēmas reforma bija pienākums, ko Bosnija un Hercegovina bija uzņēmusies līdz ar iestāšanos Eiropas Padomē 2002. gadā. Tā bija apņēmusies ar Venēcijas komisijas atbalstu viena gada laikā pārskatīt vēlēšanu tiesisko regulējumu un veikt nepieciešamos grozījumus. Uz šo pienākumu Bosnijai un Hercegovinai periodiski norāda Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja. ECT atsaucās arī uz savu iepriekšējo praksi un lietas “[Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina](#)” izpildes ietvaros šī gada 7. jūnijā pieņemto [Ministru Komitejas lēmumu](#), atbilstoši kuram vēlēšanu reformas veikšana ir neizpildīts Bosnijas un Hercegovinas pienākums.

Līdz ar to ECT konstatēja diskriminācijas aizlieguma principa (Konvencijas 12. protokola 1. pants) pārkāpumu arī attiecībā uz pieteicēju, uz kuru šī sistēma attiecās

vēlētāja statusā. Minētais secinājums tika attiecināts gan uz parlamenta augstākās palātas, gan prezidenta vēlēšanām.

3. [Verzilov and Others v. Russia](#)

Pieteikums Nr. 25276/15, 2023. gada 29. augusts

Krievijas valsts ir atbildīga par Kubaņas kazaku uzbrukumu pankroka grupas *Pussy Riot* dalībniekiem Soču olimpisko spēļu laikā – gan par šī uzbrukuma nepienācīgu izmeklēšanu, gan par pašu uzbrukuma faktu

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-226385>

Preses relīze (angļu val.): [Judgment Verzilov and Others v. Russia - Cossack violent attack on Pussy Riot band at Sochi Winter Olympics](#)

Pieteicēji ir pankroka mūzikas grupas *Pussy Riot* dalībnieki. 2014. gada ziemas olimpiskajās spēlēs Sočos viņi mēģināja improvizētā priekšnesumā dziedāt protesta dziesmu, kurā tiek kritizēts prezidents Putins (*Путин научит тебя любить Родину*). Priekšnesumu pārtrauca vīri kazaku formas tērpos, kuri viņiem uzbruka, norāva viņu balaklavas, raustīja viņus aiz rokām, sita ar pātagu, nogrūda uz zemes, pūta sejā piparu gāzi, iesita pa galvu ar ģitāru. Policija, kas ieradās uzbrukuma laikā, neiesaistījās. Pēc uzbrukuma pieteicēji uzreiz devās uz slimnīcu, kur viņu ievainojumi tika fiksēti. Pēc tam viņas devās uz policijas iecirkni. Policija uzsāka pirmsizmeklēšanas pārbaudi, bet kriminālprocesu uzsākt atteicās desmit reizes – deviņi šādi lēmumi tika atcelti kā prettiesiski, bet desmitais ar tādiem pašiem trūkumiem palika spēkā.

Visupirms ECT norādīja, ka uzbrukuma faktiskie apstākļi netika apstrīdēti, turklāt pieteicēju sniegto faktu izklāstu apstiprināja medicīniskie dokumenti, liecinieku liecības un internetā pieejamie video ieraksti. Līdz ar to ECT secināja, ka vardarbīgais uzbrukums bija noticis un savas brutalitātes dēļ bija sasniedzis Konvencijas 3. pantā noteiktā spīdzināšanas un necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizlieguma sliekšni.

Tad ECT izvērtēja Krievijas iestāžu reakciju uz pieteicēju sūdzībām. Neraugoties uz pieteicēju ticamajiem apgalvojumiem par vardarbīgo uzbrukumu, iestādes bija aprobežojušās ar pirmsizmeklēšanas policijas pārbaudi un nebija veikušas efektīvu izmeklēšanu. Lai gan pārbaudē tika noskaidrots, ka uzbrucēji bija Kubaņas izcelsmes kazaku asociācijas pārstāvji, iestādes nebija pārlicinājušās par identificēto kazaku statusu un pienākumiem kā valsts varas pārstāvjiem. Atbilstoši Krievijas nacionālajam regulējumam kazaki tika definēti kā tauta, kas saskaņā ar vēsturiskajām tradīcijām pilda valsts dienestu un dzīvo tradicionālu militāru un agrrikulturālu dzīves veidu. Valsts dienestu viņi varēja pildīt Krievijas bruņotajos spēkos, robežsardzē, muitas dienestā, Iekšlietu ministrijas speciālajās operatīvajās vienībās un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas dienestos. Tomēr izmeklēšanas iestādes nebija ņēmušas vērā to, ka divi no uzbrucējiem bija atzinuši, ka incidenta laikā viņi bijuši kazaku uniformā un bija pildījuši dienesta pienākumus sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, un ka trešais bijis valsts dienestā esošo kazaku sargu uzraugs. Identificētajiem kazakiem nebija rīkotas atpazīšanas, savukārt policisti, kas bija ieradušies notikuma vietā, nebija identificēti un nebija saņemti paskaidrojumi par viņu pasivitāti uzbrukuma laikā.

Attiecībā uz materiāltiesisko atbildību par uzbrukumu ECT norādīja, ka valsts iestādes bija piesaistījušās Kubaņas kazakus kā papildspēku policijai ziemas olimpisko spēļu

laikā, novirzot tam speciālus līdzekļus reģionālajā budžetā. Divi no uzbrucējiem bija speciālajā uniformā, kas varēja radīt priekšstatu, ka viņi pilda savus dienesta pienākumus sabiedriskās kārtības nodrošināšanā. Kopumā ECT konstatēja tiešu saistību starp kazaku uzbrukumu un viņu sabiedriskās kārtības nodrošināšanas pienākumu. Līdz ar to valstij bija jāuzņemas atbildība par viņu rīcību neatkarīgi no tā, vai konkrētajā brīdī kazaki patiešām pildīja savus dienesta pienākumus. Turklāt spēka pielietošanai no kazaku puses nebija tiesiskā regulējuma, un nebija skaidrs, vai viņi bija izgājuši kādas apmācības un tika uzraudzīti. Turklāt ievērojot arī policijas pasivitāti, Krievijas valstij bija jāuzņemas atbildība par neattaisnoto spēka lietojumu no kazaku puses.

Līdz ar to ECT konstatēja gan procesuālo, gan materiālo spīdzināšanas un necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizlieguma principa (Konvencijas 3. pants) pārkāpumu.

Uz iepriekš norādīto apsvērumu pamata ECT konstatēja arī tiesību uz vārda brīvību (Konvencijas 10. pants) pārkāpumu.

4. Yordanov and Others v. Bulgaria

Pieteikums Nr. 265/17 u.c., 2023. gada 26. septembris

Konfiscējot īpašumu, kas potenciāli iegūts noziedzīgas vai nelikumīgas darbības rezultātā, jānodibina saistība starp konfiscējamo īpašumu un predikatīvo nodarījumu

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-227713>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14189>

Šī lieta ir saistīta ar noziedzīgas darbības rezultātā iegūta īpašuma konfiskāciju. Spriedumā tiek attīstīti lietā “Todorov and Others v. Bulgaria” (ECT 2021. gada 13. jūlija spriedums, pieteikumi Nr. 50705/11 u.c.) nodibinātie principi. Tādēļ vispirms šeit tiks atstāstīti lietā “Todorov and Others v. Bulgaria” izdarītie secinājumi.

Spriedumā “Todorov and Others v. Bulgaria” ECT aplūkoja konfiskācijas lietas, kas bija balstītas uz 2005. gadā pieņemto likumu, un konstatēja, ka šajā tiesiskajā regulējumā un tā piemērošanas praksē bija virkne nepilnību. Tas pieļāva mantas konfiskāciju attiecībā uz lielu skaitu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu un paredzēja ilgu atpakaļejošu laika periodu (25 gadi), uz kuru šo regulējumu varēja attiecināt. Tas līdzekļu izcelsmes legalitātes pierādīšanu apgrūtināja. Turklāt jebkura atšķirība (ne tikai būtiska) starp personas legālajiem ienākumiem un izdevumiem bija pietiekama, lai pamatotu mantas konfiskāciju. Papildus tam pierādīšanas pienākums bija pārņests un gūlās uz personām, kuru manta tika pakļauta konfiskācijai. Lai gan legālās prezumpcijas darbojas visās tiesību sistēmās un pierādīšanas pienākuma apgrīšana pati par sevi nebija nesamērīga, ECT norādīja, ka jāapsver grūtības, kas personai var rasties pierādīšanas standarta sasniegšanā. ECT konstatēja, ka Bulgārijā tiesas, lemjot par īpašuma konfiskāciju, akceptēja saistību arī ar citiem (ne tikai likumā minētajiem predikatīvajiem) nepierādītiem noziedzīgiem nodarījumiem un konfiscēja mantu arī tad, kad predikatīvais noziegums nevarēja būt īpašuma izcelsmes pamatā. Savos lēmumos nacionālās tiesas balstījās uz īpašumu tirgus vērtību, nevis vērtību, kas norādīta pirkuma dokumentos, turklāt attiecībā uz līgumiem, kas pārsniedza noteiktu summu, pierādīšanā nevarēja tikt izmantotas liecinieku liecības. Bez tam īpašuma

vērtības salīdzināšanai dažādos laika periodos tika lietota atsauce uz Ministru kabineta noteikto minimālo mēnešalgu.

Ievērojot 2005. gada likuma plašo tvērumu gan attiecībā uz noziegumu sarakstu, pie kuriem konfiskācija pieļaujama, gan ilgo laika periodu, uz ko šis regulējums attiecās, kā arī ņemot vērā iepriekš minētās pierādīšanas grūtības, kas turklāt bija jāpārvar ekonomiskās nestabilitātes apstākļos un situācijā, kad valstī bija augsts ēnu ekonomikas īpatsvars un tātad neregistrēti ienākumi, ECT uzskatīja, ka personām tiek uzlikts būtisks slogs. Turklāt īpašuma noziedzīgās izcelsmes prezumpcija atsevišķos gadījumos rezultējās netiešā pieņēmumā, ka persona ir bijusi iesaistīta noziedzīgā darbībā bez jebkādiem pierādījumiem vai tālākas konkretizācijas.

Minētais tomēr automātiski nenoveda pie secinājuma par pārkāpumu, un ECT norādīja, ka tā uzskatīs, ka Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā prasītais līdzsvars ir ievērots, ja nacionālās tiesas būs norādījušas konkrētus aspektus (*provided some particulars*) par noziedzīgu nodarījumu, no kura konfiscējamais īpašums varētu būt iegūts, un pamatotā veidā būs parādījušas (*showed in a reasoned manner*), ka šis īpašums varētu būt ieņēmumi no noziedzīgas darbības, kuras pastāvēšana ir parādīta (*showed in a reasoned manner that those assets could have been the proceeds of the criminal conduct shown to exist*). Īpašuma konfiskācija tātad bija pieļaujama, ja nacionālajai tiesai ir pamats pieņemt, ka ir daudz ticamāk, ka īpašums iegūts noziedzīga nodarījuma, nevis citu aktivitāšu rezultātā (*a court can "reasonably presume" that it is "substantially more probable" that it was obtained from criminal conduct than from other activities*). Pēc šī pārbaudes testa definēšanas ECT to piemēroja uz vairākām konfiskācijas situācijām un attiecīgi pārkāpumu vai nu konstatēja vai nekonstatēja atkarībā no nacionālo tiesu veiktā izvērtējuma apjoma.

Šī gada septembrī pasludinātajā lietā "[Yordanov and Others v. Bulgaria](#)" pieteicēju īpašumu konfiskācija bija balstīta uz 2012. gadā pieņemtu likumu, ar kuru bija aizstāts "[Todorov and Others v. Bulgaria](#)" aplūkotais 2005. gada regulējums. Tomēr ECT norādīja, ka liela daļa iepriekš aprakstīto trūkumu bija saglabājušies. Predikatīvo noziegumu saraksts joprojām bija ļoti plašs un salīdzināms ar 2005. gada likumā noteikto. Laika periods, par kuru personām jāspēj atskaitīties par sava īpašuma izcelsmes legalitāti, bija samazināts no 25 gadiem uz 10 gadiem, tomēr ECT to joprojām uzskatīja par ļoti ilgu periodu. Pārnestais pierādīšanas pienākums joprojām saistījās ar praktiskām pierādīšanas grūtībām. ECT uzskatīja, ka īpašuma iegūšanas likumības pierādīšana bija grūts uzdevums, ievērojot arī to, ka liecinieku liecības joprojām netika akceptētas.

Tomēr ECT neuzskatīja, ka minētie apsvērumi paši par sevi radītu pārkāpumu. Par problemātisku tā uzskatīja pieņēmumu, ka personas, uz kuru īpašumu tiek attiecināta konfiskācijas procedūra, ir bijušas iesaistītas noziedzīgās vai nelikumīgās darbībās ilgstošā laika periodā. Šāds pieņēmums izrietēja no 2012. gada likuma vispārējās pieejas, kas neprasija šāda veida aktivitātes konstatēt, bet prezumēja, ka tās ir konfiscējamo līdzekļu izcelsmes avots. 2005. gada likumā pastāvējušais pienākums nodibināt saistību (*establish some link*) starp konfiscējamiem līdzekļiem un predikatīvo noziedzīgo nodarījumu nebija iekļauts. Bulgārijas Augstākā tiesa savā interpretējošajā lēmumā bija norādījusi, ka šādas saistības saglabāšana tomēr bija nepieciešama, un tulkoja 2012. gada likumu veidā, kas potenciāli noziedzīgas darbības rezultātā iegūtu īpašumu sasaistīja ar kriminālprocesu (norādot, ka konfiskācijas procedūra izbeidzama, ja vairs nepastāv apstākļi, kas bijuši pamatā tās uzsākšanai, un nepieļaujot mantas

konfiskāciju gadījumos, kad persona attaisnota). Tomēr Bulgārijas parlaments šos apsvērumus neņēma vērā un likumu grozīja, tiešā tekstā paredzot, ka kriminālprocesa izbeigšana neizslēdz mantas konfiskāciju.

Šādos apstākļos ECT uzskatīja, ka arī lietās, kurās piemērots jaunais regulējums, tai jāseko lietā "[Todorov and Others v. Bulgaria](#)" nodibinātajai pieejai un ka nacionālajām tiesām jāsniedz pamatojums, kas atsvērtu minētās nepilnības. Līdz ar to, lai varētu konstatēt, ka īpašuma konfiskācija atbilst Konvencijas Pirmā protokola 1. panta prasībām, "ir būtiski, lai nacionālās tiesas būtu norādījušas konkrētus aspektus attiecībā uz kriminālajiem vai administratīvajiem nodarījumiem, par kuriem tiek apgalvots, ka no tiem ir iegūti konfiscējamie īpašumi, un būtu argumentēti parādījušas, ka varētu būt saistība starp šiem nodarījumiem un konkrētajiem īpašumiem" (*it is essential (...) that the domestic courts provided some particulars as to the offences, criminal or administrative, in which the assets subject to forfeiture were alleged to have originated, and showed in a reasoned manner that there could be a link between such offences and the assets in question*). Ja nacionālās tiesas šādu izvērtējumu būs veikušas, tad ECT uz to balstīsies, ja vien tas nebūs patvaļīgs vai acīmredzami nesaprātīgs.

Piemērojot šos principus attiecībā uz konkrētās lietas pieteicējiem, ECT secināja, ka nacionālās tiesas nebija nodibinājušas nekādu saistību starp konfiscējamo īpašumu un predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Attiecīgi ECT konstatēja tiesību uz īpašumu (Konvencijas Pirmā protokola 1. panta) pārkāpumu.

5. [M.A. and Others v. France](#)

Lēmums, pieteikumi Nr. 63664/19 u.c., 2023. gada 27. jūnijs

Regulējums, kas paredz kriminālatbildību seksa pakalpojuma pircējiem, rada personu, kuras nodarbojas ar prostitūciju, tiesību aizskārums

Lēmuma teksts (franču val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-226443>

Preses relīze (angļu val.): [Decision M.A. and Others v. France - Court declares admissible applications](#)

Šajā lietā ECT ir pieņēmusi atsevišķu lēmumu, ar kuru tā ir atzinusi lietu par pieņemamu. Lieta ir nozīmīga attiecībā uz seksa industrijā iesaistīto personu tiesību aizsardzību, kā arī uz ECT pieeju cietušā statusa noteikšanai.

Šo lietu ECT ir iesniedzis 261 pieteicējs – dažādu tautību vīrieši un sievietes, kuri likumīgi nodarbojas ar prostitūciju atbilstoši Francijas normatīvajam regulējumam. Viņi sūdzas par likuma grozījumiem, ar kuriem ir kriminalizēta seksa pakalpojumu iegāde. Grozījumu mērķis ir cīnīties pret prostitūcijas sistēmu un atbalstīt personas, kuras tiek piespiestas nodarboties ar prostitūciju, tomēr pieteicēji norāda, ka šī sistēma ir būtiski negatīvi ietekmējusi viņu situāciju.

Nacionālajā līmenī seksa nozares darbinieku arodbiedrība, astoņas nevalstiskās organizācijas un atsevišķi individuāli pieteicēji prasīja šī regulējuma atcelšanu. Valsts padome (*Conseil d'Etat*) viņu pieteikumu noraidīja, balstoties uz argumentu, ka uzspiesta prostitūcija neatbilst cilvēktiesībām un cilvēka cieņai. Prostitūcijas kriminalizācija bija balstīta uz to, ka lielākajā daļā gadījumu prostitūcijā iesaistītās personas bija vervēšanas un cilvēktirdzniecības upuri, un šīs sistēmas pastāvēšanu

iespējamu padarīja pieprasījuma esība. Lai gan apstrīdētie noteikumi varēja tikt attiecināti arī uz pieaugušajiem, kuri seksuālās attiecībās iesaistās brīvprātīgi, vispārējo interešu vārdā to nevarēja uzskatīt par nesamērīgu iejaukšanos viņu privātajā dzīvē.

Atsaucoties uz tiesībām uz dzīvību, spīdzināšanas un pazemojošas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegumu un tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (Konvencijas 2., 3. un 8. pants), pieteicēji ECT sūdzējās, ka seksuālo attiecību iegādes kriminalizācija nopietni apdraud prostitūcijā iesaistīto personu fizisko un garīgo integritāti, kā arī aizskar viņu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, ciktāl tā ietver tiesības uz personīgo autonomiju un seksuālo brīvību.

Ar konkrēto lēmumu ECT izšķīra tikai lietas pieņemamības jautājumu. ECT noraidīja valdības argumentu, ka pieteicējiem nebūtu cietušā statusa Konvencijas 34. panta izpratnē tādēļ, ka normatīvais regulējums kriminālatbildību paredzēja tikai klientiem, nevis pašām personām, kuras nodarbojas ar prostitūciju. ECT norādīja, ka atsevišķos gadījumos personas var atzīt par cietušajiem pat tad, kad regulējums, par kuru tās sūdzas, tiešā veidā neregulē viņu rīcību, ja tas rada situāciju, kas tieši ietekmē viņu tiesības. Šajā gadījumā likumdošanas reforma paredzēja kriminālatbildību par dzimumakta iegādāšanos, proti, darbībām, kas neizbēgami ietvēra prostitūtu iesaistīšanos (*pressupposes the involvement of prostitutes*). Turklāt pieteicēji apgalvoja, ka kriminālatbildības paredzēšana klientiem prostitūcijas pakalpojuma sniedzējus nostūma slepenībā un izolācijā, kas paaugstināja apdraudējumu viņu fiziskajai integritātei un dzīvībai. Līdz ar to ECT secināja, ka pieteicējiem piešķirams cietušo statuss.

Attiecībā uz vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu ECT atkārtoja savu pieeju, ka Francijas tiesību sistēmā pieteicēji atzīstami par cietušajiem arī bez individuālā mehānisma izsmelšanas. Turklāt Francijas Konstitucionālā tiesa konkrēto jautājumu jau vismaz daļēji bija skatījusi pēc būtības, pamatojoties uz nevalstisku organizāciju un dažu pieteicēju iesniegto sūdzību.

Līdz ar to ECT atzina sūdzības par tiesību uz dzīvību (Konvencijas 2. pants), spīdzināšanas un necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizlieguma (Konvencijas 3. pants) un tiesību uz privātās dzīves aizsardzību (Konvencijas 8. pants) pārkāpumiem par pieņemamām.

6. [Koilova and Babulkova v. Bulgaria](#)

Pieteikums Nr. 40209/20, 2023. gada 5. septembris

Ārvalstīs noslēgtas viendzimuma laulības neatzišana pārkāpj tiesības uz privātās dzīves aizsardzību

Sprieduma teksts (franču val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226416>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14166>

Valsts iestādes bija atteikušās civilstāvokļa reģistrā fiksēt faktu, ka pieteicēja bija stājusies laulībā Lielbritānijā, jo šī laulība bija noslēgta starp viena dzimuma personām un Bulgārijas nacionālais regulējums šādu partnerattiecību formu neparedzēja. Atsaucoties uz lietu "[Fedotova and Others v. Russia](#)" (Lielās palātas 2023. gada 17. janvāra spriedums, pieteikumi Nr. 40792/10 u.c.), ECT konstatēja tiesību uz privātās dzīves aizsardzību pārkāpumu (Konvencijas 8. pants). Tiesa noraidīja

Bulgārijas valdības argumentu, ka Bulgārijas Konstitūcija paredzēja, ka laulība noslēdzama tikai starp vīrieti un sievieti, kā arī to, ka Bulgārijas sabiedrība līdz šādu attiecību atzīšanai vēl nebija nonākusi un ka normatīvā regulējuma evolūcijai būtu jāļauj ritēt savu gaitu.

C. Nolēmumi lietās pret Latviju

7. [Valiullina and Others v. Latvia](#)

Pieteikumi Nr. 56928/19 u.c., 2023. gada 14. septembris

Latvijas īstenotā izglītības reforma attiecībā uz valsts skolām nepārkāpj krievvalodīgajām personām Konvencijā garantētās tiesības

Sprieduma teksts (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-226485>

Juridiskais kopsavilkums (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14185>

Šis ir pirmais spriedums, ko ECT ir pieņēmusi saistībā ar lietām par valodu reformu skolās. Kopumā ECT saņemtas apmēram 300 sūdzības par šīs tēmas dažādiem aspektiem. Tiesa izvēlējās valdībai sākotnēji komunicēt astoņas lietas, un konkrētais spriedums attiecas uz trim no tām.

Šajā spriedumā aplūkota valsts valodā pasniedzamo mācību priekšmetu skaita palielināšana valsts skolās. Tiesā izskatīšanā joprojām ir lietas par valodu reformas ieviešanu privātajās skolās un pirmsskolas izglītības iestādēs, kā arī dažādi specifiski sūdzību aspekti, kas vadošajā lietā netika aplūkoti, piemēram, izglītības nodrošināšana bērniem ar invaliditāti vai mācību traucējumiem.

Šajās konkrētajās lietās pieteicēji sūdzējās, ka valodu reforma pārkāpj viņu tiesības uz izglītību (Konvencijas Pirmā protokola 2. pants), kā arī diskriminē viņus attiecībā uz šo tiesību izmantošanu (Konvencijas 14. pants kopsakarā ar Konvencijas Pirmā protokola 2. pantu).

ECT visupirms vērtēja, vai pieteicēju sūdzība ietilpst tiesību uz izglītību tvērumā. Tiesa atsauca uz "[Beļģijas valodniecības lietu](#)" (1968. gada spriedums lietā "Case relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium", pieteikumi Nr. 1474/62 u.c.), kur tā bija secinājusi, ka Konvencijas Pirmā protokola 2. pants nekonkretizē valodu, kādā izglītība iegūstama. Tomēr tiesībām uz izglītību nebūtu jēga, ja tās neietvertu tiesības tikt izglītotam valsts valodā vai valodās. Arī turpmākās ECT lietas, uz kurām pieteicēji atsauca (ECT Lielās palātas 2012. gada 19. oktobra spriedums lietā "[Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia](#)", pieteikumi Nr. 43370/04 u.c. un ECT Lielās palātas 2001. gada 10. maija spriedums lietā "[Cyprus v. Turkey](#)", pieteikums Nr. 25781/94), bija saistītas ar tiesībām izglītību iegūt tieši valsts valodā. ECT atkārtoja arī to, ka Konvencijas Pirmā protokola 2. pants neprasa valstīm ievērot vecāku lingvistiskās preferences.

ECT atsauca arī uz [Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību](#), atbilstoši kurai minoritāšu valodas aizsardzība nevarēja notikt uz valsts valodas rēķina. Iespēja nodrošināt minoritāšu valodas apmācību varēja atšķirties atkarībā no vietējās situācijas, un bija nepieciešams meklēt līdzsvaru starp nepieciešamību apgūt valsts

valodu un minoritāšu valodu. Šī konvencija atstāja valstīm plašu rīcības brīvību attiecībā uz minoritāšu valodu apmācību savās izglītības sistēmās.

Tāpat ECT atsaucās uz Satversmes tiesas secinājumiem, ka attiecībā uz minoritāšu tiesībām izglītības jomā nebija Eiropas konsensa un nebija pamata uzskatīt, ka no Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību izrietētu pienākums nodrošināt tiesības iegūt izglītību minoritāšu valodā vai arī konkrētā apmācības proporcijā, neņemot vērā nacionālo konstitucionālo sistēmu.

Līdz ar to ECT secināja, ka Konvencijas Pirmā protokola 2. pants negarantē tiesības uz izglītības iegūšanu konkrētā valodā, bet gan vienīgi valsts oficiālajās valodās. Tā kā Latvijā latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, no šīs normas neizriet tiesības sūdzēties par to, ka tiek samazināta apmācības proporcija krievu valodā. Konkrētajās lietās pieteicēji nebija sūdzējušies par to, ka šis samazinājums būtu negatīvi ietekmējis viņu iespēju iegūt izglītību. Tādēļ attiecībā uz Konvencijas Pirmā protokola 2. pantu ECT atzina sūdzību par nepieņemamu kā neatbilstošu *ratione materiae*.

Neraugoties uz šo secinājumu, diskriminācijas sūdzības kontekstā ECT konstatēja, ka sūdzība par krievu valodā nodrošinātās apmācības proporciju samazinājumu ietilpa Konvencijas Pirmā protokola 2. panta ietvarā (*ambit*). Līdz ar to sūdzība par diskrimināciju uz valodas pamata tiesību uz izglītību nodrošināšanā tika atzīta par pieņemamu, un jautājums tālāk tika vērtēts no Konvencijas 14. panta skatu punkta.

ECT uzskatīja, ka krieviski runājošie skolēni, kuri vairs nevarēja izglītības programmu apgūt savā dzimtajā valodā, un latviski runājošie skolēni, kuriem šāda iespēja tika dota, atradās salīdzināmās situācijas attiecībā uz izglītības iegūvi valsts skolās.

ECT piekrita, ka nepieciešamība stiprināt valsts valodu bija atzīstama par leģitīmu mērķi. ECT šajā kontekstā atsaucās uz Satversmes tiesas secinājumiem, Venēcijas komisijas 2020. gada 18. jūnija viedokli Nr. [975/2020](#) un Eiropas Savienības Tiesas 2022. gada 7. septembra spriedumu lietā [C-391/20](#), kas bija pieņemts, atbildot uz Satversmes tiesas prejudiciālo jautājumu. ECT arī tieši norādīja, ka Latvijas prettiesiskās aneksijas rezultātā valsts valodas lietojums vairāk nekā 50 gadus bija ticis ierobežots un krievu valoda ir bijusi uzspiesta. Tāpat ECT atsaucās uz otru regulējuma mērķi – izglītības sistēmas vienotības un vienādu iespēju nodrošināšanu. Šis aspekts konkrēto lietu nošķīra no citām ECT praksē skatītajām lietām, kurās valodas jautājums izglītībā bija saistīts ar vēsturiski un sociāli neaizsargātu grupu segregāciju.

Vērtējot ierobežojuma samērīgumu, ECT visupirms norādīja uz reformas pakāpenisko raksturu. Princips, ka visiem jāprot valsts valoda, bija nostiprināts jau 1991. gadā, un pēc tam veikti vairāki grozījumi, kas vērsti uz pakāpenisku valsts valodas lietojuma palielināšanu. Visi likumu grozījumi ir bijuši plaši apspriesti sabiedrībā. Konkrētais izglītības reformas posms bija ieviests pakāpeniski triju gadu garumā, ļaujot skolēniem adaptēties un nepieciešamības gadījumā uzlabot savas valsts valodas zināšanas. Krievu valoda kā mācību valoda saglabāta sākumskolas līmenī, savukārt pamatskolas līmenī priekšmeti, kas saistīti ar krievu valodu, kultūru un identitāti, var tikt apgūti krievu valodā.

ECT uzskatīja, ka pieteicēji nebija iesnieguši pietiekamus pierādījumus savam apgalvojumam, ka jaunākā krievvalodīgo paaudze latviešu valodu prastu pietiekamā

līmenī un šīs zināšanas vairs nebūtu nepieciešams uzlabot izglītības sistēmas ietvaros. Šajā kontekstā ECT citstarp atsaucās uz Satversmes tiesas vērtējumu par padomju okupācijas paliekošo ietekmi un norādīja, ka jautājums par nepieciešamību aizsargāt valsts valodu tieši ietiecās valsts konstitucionālās identitātes kodolā. Attiecībā uz šādiem jautājumiem ECT kompetencē neietilpa konstitucionālās tiesas veikta vērtējuma apšaubīšana.

Arī diskriminācijas aizlieguma vērtējuma ietvaros ECT atkārtoja, ka pieteicēji nebija cēlušī argumentus, ka grozījumi būtu nesamērīgi ietekmējuši viņu tiesības uz izglītību. Vienlaikus ECT akceptēja, ka izglītības programmas grozījumi pieteicējus bija skāruši. Šo grozījumu ietekme uz pieteicējam atšķīrās atkarībā no viņu latviešu valodas zināšanām un konkrētās izglītības programmas, kurai bērni sekoja. Tomēr piedāvātās izglītības programmas valsts skolās atšķīrās, un ģimenēm bija iespēja izvēlēties tās programmas, kas visvairāk atbilstu viņu vajadzībām. Lai gan dažas starptautiskas institūcijas rekomendēja izglītības iegūšanu dzimtajā valodā, tas neatbilda kopējam Eiropas konsensam izglītības jomā.

ECT uzsvēra arī vēsturisko kontekstu un cēloņus krievu valodas izplatībai Latvijas izglītības sistēmā, atsaucoties tieši uz rusifikācijas politiku. Konkrētie instrumenti bija pieņemti ar mērķi aizsargāt latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, nodrošināt izglītības sistēmas vienotību un plašākā kontekstā arī novērst Padomju Savienības nelikumīgās okupācijas un aneksijas radītās sekas. Lietā nebija norādes, ka pieteicējiem nebūtu bijusi iespēja apgūt savu dzimto valodu vai saglabāt savu identitāti. Latvija, atjaunojot latviešu valodu kā mācību valodu un īstenojot pakāpenisku izglītības reformu, nebija pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas.

Līdz ar to ECT secināja, ka Latvijas īstenotā izglītības reforma nerādīja pieteicējiem Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumu.

8. Klaviņš v. Latvia

Komitejas lēmums, pieteikums Nr. 76865/17, 2023. gada 31. augusts

Martinsons v. Latvia

Komitejas lēmums, pieteikums Nr. 4200/19, 2023. gada 14. septembris

Abas lietas Komiteja izsvītroja no izskatāmo lietu saraksta, jo pieteicējs vai viņa pārstāvis bija pārtraucis sazināties ar tiesu. Saturiski lietas attiecās uz procesa ilgumu un tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem pirmstiesas procesa laikā.

D. Komunicētās lietas pret Latviju

9. A.S. v. Latvia

Pieteikums Nr. 9327/23, iesniegts 2023. gada 17. februārī, komunicēts 2023. gada 28. augustā

Publiskotā informācija (angļu val.): <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-227695>

Pieteicēja sūdzējās par regulējuma trūkumu, kas aizliegtu un sodītu verdzību un piespiedu darbu un tā formas, kā arī par pienācīgas izmeklēšanas neveikšanu.

Pieteicēja sūdzējās, ka viņa tika nodarbināta fermā un izmitināta necilvēcīgos apstākļos, nesaņemot par to samaksu. Šī situācija viņai tika uzspiesta, un viņa tika izmantota, ko sava veselības stāvokļa, ierobežoto kognitīvo iemaņu un neaizsargātības dēļ viņa nebija spējīga saprast. Kriminālprocess tika uzsākts par turēšanu kalpībā, bet apsūdzētā persona tika attaisnota.

ECT valdībai uzdevusi jautājumus par potenciālu verdzības un piespiedu darba (Konvencijas 4. pants) pārkāpumu saistībā ar valsts pozitīvo pienākumu izstrādāt atbilstošu normatīvo regulējumu un procesuālo pienākumu veikt pienācīgu izmeklēšanu.

E. Izpildes lietas pret Latviju

Pārskata periodā lēmumi nav pieņemti.